

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 6 มาตรา 49 ถึงมาตรา 51 บัญญัติให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและการศึกษาทุกระดับ ให้มีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการบริหารจัดการ รวมทั้งการทำงานที่เน้นคุณภาพ เป็นการทำงานที่เป็นระบบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยสถานศึกษาต้องมีระบบประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานในทุกระดับ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 17-18) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา 80 (3) รัฐต้องดำเนินการตามนโยบาย คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรศาสนาและเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกันและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 3)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป็นนโยบายเพื่อดำเนินการพัฒนาคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปีทุกคน ได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยในรูปแบบที่หลากหลาย

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 12) ซึ่งถือว่าเป็นการวางรากฐานชีวิตทุกด้านให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยและสังคมโลก โดยดำเนินการร่วมกันทั้ง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา: ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน บุคคลที่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้อง สามารถรู้จักคิดใคร่ครวญ เลือกสรรและปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติเช่นเดียวกัน คุณภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบสถานศึกษา ในขณะที่สังคมโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาในระบบสถานศึกษาจำเป็นต้องตอบสนองพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้สอดคล้องกับลักษณะสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต การศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญ เป็นการศึกษาช่วงวัยที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีค่ามากที่สุด เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี เป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาในทุกด้านมากที่สุดการเลี้ยงดูและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของเด็ก เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็ก ๆ ที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีคุณภาพ ย่อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและนำมาซึ่ง อนาคตที่ดีของประเทศชาติในที่สุด ผลการวิจัยหลายประเทศชี้ว่าการใช้จ่ายของรัฐเพื่อการศึกษาปฐมวัยเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนต่อประเทศโดยรวมสูงที่สุดและเด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในระดับปฐมวัยจะมีความพร้อมในการเรียนระดับสูงขึ้นมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กปฐมวัยเป็นเจตนารมณ์หนึ่งของกรมส่งเสริมปกรองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการตอบสนองนโยบายของรัฐเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยแต่ละกระทรวงได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินไว้หลากหลาย ดังนี้

1. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จึงเริ่มจัดทำมาตรฐาน การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 12 มาตรฐาน 43 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร จำนวน 4 มาตรฐาน 14 ตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัย จำนวน 4 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้ ด้านผลผลิต จำนวน 4 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

2. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำเกณฑ์ประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 27 ข้อ โดยแบ่งเป็น ด้านการส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 5 ข้อ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จำนวน 5 ข้อ ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย จำนวน 5 ข้อ ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย จำนวน 9 ข้อ ด้านบุคลากร จำนวน 3 ข้อ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 ข้อ (กรมอนามัย, 2547)

3. กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำเกณฑ์ประเมินศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ 19 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย การบริหารจัดการ จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ การใช้และพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ การให้บริการ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ การพัฒนาเด็กทุกด้านอย่างสมดุลตามศักยภาพ จำนวน 2 ตัวบ่งชี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

4. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้จัดทำเกณฑ์การประเมินมาตรฐานใน สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเอกชนนั่นเอง ประกอบด้วย เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการ จำนวน 7 ข้อ บุคลากร จำนวน 4 ข้อ การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จำนวน 3 ข้อ การส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็ก บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ของเด็ก จำนวน 1 ข้อ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2552)

จากการรวบรวมเอกสารการประเมินมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก พบว่า มีความหลากหลาย มาตรฐานในการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหน่วยงานที่จัดให้มีสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มีหลายหน่วยงานให้ความสำคัญ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ปกครองพิเศษ กรุงเทพฯและปทุมฯ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม (กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา) โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่อยู่ในการดูแลขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย เป็นจำนวน 17,081 ศูนย์ มีครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 46,940 คน เด็ก จำนวน 860,010 คน โดยแยกเป็นสังกัด อบต. จำนวน 14,776 ศูนย์ สังกัดเทศบาลตำบล จำนวน 2,010 ศูนย์ สังกัดเทศบาลเมือง จำนวน 277 ศูนย์ สังกัดเทศบาลนคร จำนวน 18 ศูนย์

(สำนักงานมาตรฐานการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น, 2552)

แม้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเป็นภารกิจที่ทุกองค์กรหน่วยงานศึกษาถือปฏิบัติเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ และพยายามที่จะพัฒนาตามลำดับ แต่เนื่องจากเรื่องการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องกับองค์กร หน่วยงานและประชาชนทุกระดับที่ต้องร่วมมือกัน จากสภาพที่ปรากฏพบว่าคุณภาพการศึกษาในทุกระดับ/ ทุกประเภทไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ดัง รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย (2551, หน้า 22-23) พบว่า การจัดการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถแต่ละบุคคล และจากผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. โดยผลการประเมินเบื้องต้น สถานศึกษาจำนวน 8,276 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 34.14 จากสถานศึกษาทั่วประเทศมีผลการประเมินคุณภาพ ระดับดี ในภาพรวม และเมื่อพิจารณาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีคุณภาพในระดับดี ร้อยละ 36.9

นอกจากนั้นผลการประเมินสมรรถนะการศึกษาไทยเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศ International Institute for Management Development: IMD ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินประกอบด้วย 10 ดัชนีหลัก พบว่า สมรรถนะด้านการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2549 อยู่ในอันดับที่ 48 จาก 61 ประเทศ และในปี พ.ศ. 2550 สมรรถนะด้านการศึกษาไทยอยู่ในอันดับที่ 46 จาก 55 ประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 3)

จากเหตุผลที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการศึกษาในเด็กระดับปฐมวัยนั้นมีความสำคัญมาก แต่การจัดการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีประเด็น ปัญหาด้านคุณภาพของผู้เรียนระดับปฐมวัย โดยสรุป 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เด็กไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพจากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในปี พ.ศ. 2548 พบว่า สถานศึกษาที่ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมีเพียงร้อยละ 11.1 และผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ ร้อยละ 28.1 แม้ว่าโดยรวมจะพบว่าสถานศึกษามีผลการประเมินในระดับดีขึ้นจากร้อยละ 34.14 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 58.2 ในปี พ.ศ. 2550 ประเด็นที่ 2 เด็กไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพก่อนเข้าเรียนชั้น ป.1 จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สาเหตุของปัญหาพบว่าอุปสรรคและปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 3)

1. ความไม่พร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านครู อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

ผลจากการประเมินของ สมศ. พบว่า สถานศึกษาที่มีครูมีความสามารถในการจัดการสอนอย่างมี

ประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับคิมเพียงร้อยละ 38 และโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรในระดับปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น ใช้สื่อที่เอื้อต่อการเรียนในระดับคิมร้อยละ 36.9

2. ศูนย์เด็กปฐมวัยมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะให้บริการในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างทั่วถึงและขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมทั้งขาดการประสานงานดำเนินการในเชิงบูรณาการร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันและภาคเอกชน ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ

3. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูขาดความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาเด็กตามวัยที่ถูกต้องเหมาะสม

4. เด็กบางส่วนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดโอกาสในการรับบริการ

ประเด็นปัญหาด้านการจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าความไม่พร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ทั้งด้านครู อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ การจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละหน่วยงานยังขาดความเข้มแข็งและยังมีมาตรฐานรูปแบบที่แตกต่างกันแต่ละหน่วยงาน โดยสาเหตุของปัญหามาจากศูนย์เด็กปฐมวัยมีจำนวนไม่เพียงพอในการให้บริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยได้อย่างทั่วถึงอย่างมีคุณภาพ ขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กเล็กในส่วนของการทรงวงศึกษาธิการ และขาดการประสานดำเนินการในเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ดูแลเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน

นอกจากนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 50-51) ได้สรุปผลการติดตามและประเมินผล สรุปว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการเรียนรู้เด็กปฐมวัยมีหลายลักษณะ ได้แก่

1. ผลการวิจัยทางการแพทย์ พบว่า เด็กปฐมวัยไทยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 (กว่า 9 แสนคน) มีพัฒนาการล่าช้า เนื่องจากขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดู

2. หน่วยงานที่ดำเนินการจัดบริการเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ยังไม่สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดการประสานงานและไม่มีเอกภาพของนโยบาย ตลอดจนทิศทางการจัดการศึกษา

3. ปัญหาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การจัดบริการสำหรับเด็กปฐมวัย ยังขาดการนำมาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสมไปใช้อย่างแพร่หลาย มาตรฐานการเลี้ยงดู คัวบ่งชี้คุณภาพการเลี้ยงดูเด็ก ระบบการให้การรับรองคุณภาพ และยังไม่มีการกำกับดูแลคุณภาพมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

จากการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยของกรมอนามัย ปี พ.ศ. 2550 พบว่า พัฒนาการโดยรวมปกติของเด็กปฐมวัย ร้อยละ 67.7 ลดลงจากการสำรวจ ปี พ.ศ. 2542 ที่พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการรวมปกติทุกด้านร้อยละ 71.69 สงสัยล่าช้าร้อยละ 28.1 โดยพัฒนาการที่เข้าข่ายสงสัยล่าช้า คือ ด้านภาษา การใช้กล้ามเนื้อเล็กและการปรับตัว การใช้กล้ามเนื้อใหญ่ การอยู่ในสังคม และการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งพัฒนาการดังกล่าวถือว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านสติปัญญา เพราะมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก จึงนับเป็นการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาสมองในช่วงระยะที่สมองเจริญเติบโตสูงสุด และจากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการองค์รวมของเด็กปฐมวัย คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในขณะเดียวกันพบว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กในเวลากลางวัน คือ บิดา มารดา ญาติ ผักสวนตักเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาล และจ้างเลี้ยงตามบ้าน ในอัตราร้อยละ 49.8 29.5 18.4 และ 2.3 ตามลำดับ

ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงนับเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กแห่งที่สอง รองจากพ่อแม่ และญาติ การพัฒนาเพื่อให้ศูนย์เด็กได้มาตรฐานและมีคุณภาพนั้น ควรพัฒนาทั้งคนและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งส่วนราชการ และท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก และระดมความร่วมมือจากชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ครอบคลุมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการเด็กและการอนามัย สิ่งแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งศูนย์เด็กเล็กพัฒนาได้คุณภาพและมาตรฐาน จึงได้มีโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายุ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งส่วนราชการและส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์เด็กเล็ก และระดมความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ครอบคลุมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาการเด็กและการอนามัย สิ่งแวดล้อม ส่วนท้องถิ่นที่มีความสำคัญยิ่ง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของศูนย์เด็กเล็กในท้องถิ่นตน ตามกรอบแนวคิดของการกระจายอำนาจที่ระบุในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ว่า “เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพ มีมาตรฐาน การบริหารจัดการมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และติดตามตรวจสอบ” กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดูบุตรของประชาชนตั้งแต่แรกเกิดเพื่อวางรากฐาน พัฒนาคนอย่างเป็นระบบก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ 3 ขวบขึ้นไป จัดการศึกษาท้องถิ่นกำหนดให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการส่งเสริม

พัฒนาการ เตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เติบโตตามศักยภาพและสามารถเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างภาคภูมิใจ และสมวัยในโลกยุคโลกาภิวัตน์

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของปัญหาที่พบในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ด้านโภชนาการมีปัญหายุ่งยากในระดับมาก มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมน้อย ชุมชนมีส่วนร่วมน้อย นอกจากนั้นพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ฯ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา วางแผนแก้ไขปัญหา สร้างทีมงาน ติดตาม ประเมินผลดังที่ ประเมษฐ์ กิ่งไก่อ, ปนัดดา เพชรคำ และอุษณีย์ หลอดเณร (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนครปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ฯ สอดคล้องกับการศึกษาของ กุศล สุนทรธาดา และจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2544, หน้า 170) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย การปรับปรุงคุณภาพของสถานบริการเลี้ยงดูเด็ก พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ เกือบทุกสังกัดได้กำหนดมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานขึ้นมาเพื่อประเมินคุณภาพการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กในสังกัด พบว่าส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดในด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการจัดบริการพัฒนาเด็กมากกว่าด้านผลผลิตคือพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเปรียบเทียบมาตรฐานดังกล่าวกับต่างประเทศ พบว่า น่าจะมีการเพิ่มเติมในด้านการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายของการพัฒนาเด็ก ควบคู่กับผู้ปกครอง และระหว่างบุคลากรด้วยกัน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

จากปัญหาและความสำคัญในการจัดการศึกษาในเด็กปฐมวัยที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปว่าการจัดการศึกษาที่เป็นระบบอย่างมีคุณภาพนั้นมีความสำคัญและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่อยู่ในการดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากการจะพัฒนาระบบให้สำเร็จได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอน ผู้บริหาร ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เป็นผู้ที่มีส่วนร่วม โดยนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการวิจัย ได้แก่ การกำหนดประเด็นที่ดำเนินแก้ไขปรับปรุงและ/หรือสร้างขึ้นมาใหม่ การวางแผนการปฏิบัติ (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) สังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) และการนำผลการตรวจสอบสะท้อนกลับและนำผลประเมินไปปรับปรุง (Reflect) ที่คาดว่าสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการ จนก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาในสภาพปัจจุบันอย่างตรงประเด็นและเกิดความยั่งยืนของระบบ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนั้นยังมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนา ศูนย์เด็กเล็กให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นให้มีคุณภาพ สามารถดูแลเด็กเล็ก ผ่านประเมินตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบมีมาตรฐานเดียวกันอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือได้และสามารถวัดผลได้จริง ซึ่งมาตรฐานนี้เป็นเครื่องมือและหลักฐานสำคัญ ในการตรวจสอบมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเชื่อถือได้ และปรับปรุงพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มี มาตรฐาน บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย มีระบบประกันคุณภาพที่มีมาตรฐาน และผ่านการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยเป็นอย่างไร ระดับสถานะต่างกันหรือไม่
2. ระบบประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
3. เมื่อได้ระบบประกันคุณภาพแล้วนำไปทดลองใช้จะมีประสิทธิผลเป็นอย่างไร

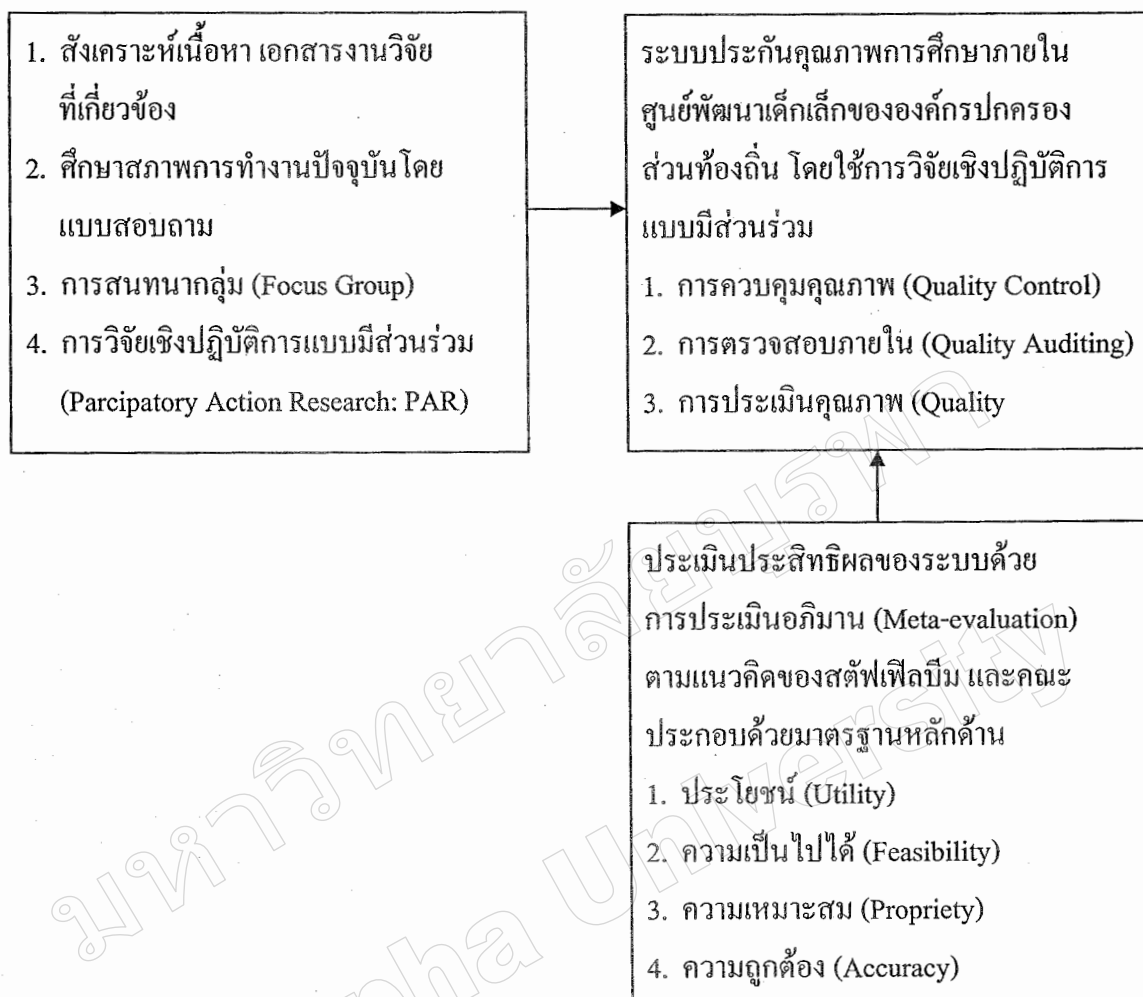
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
3. ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาสภาพ พัฒนาระบบ ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของระบบ ด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) และข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ดำเนินการเป็นแบ่งเป็น 3 ระยะ 6 ขั้นตอน โดยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ระบบและสภาพประกันคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย การสังเคราะห์เนื้อหาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานประกันคุณภาพโดยแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูพี่เลี้ยงผู้ปฏิบัติงานในศูนย์เด็กเล็ก ผู้บริหารและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการ SWOT ANALYSIS ในการสรุปสภาพปัจจุบัน ภาพที่อยากทำในอนาคต โดยวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ขั้นที่ 2 นำข้อมูลเหล่านี้สังเคราะห์ได้โครงสร้างของระบบ และมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ ระยะที่ 2 พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โดยนำร่างมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้ และระบบ มาศึกษาความเหมาะสม/ความเป็นไปได้โดยผู้เชี่ยวชาญ จัดทำคู่มือการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันว่ามีความพร้อมในการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแมคแทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1989) ดำเนินกิจกรรมพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพ 3 ขั้นตอน ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) การตรวจสอบหรือทบทวนภายใน (Quality Auditing or Internal School Review) และการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) โดยในแต่ละขั้นตอนของระบบฯ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผนงาน (Planning) การลงมือปฏิบัติงาน (Action) การสังเกตผลการปฏิบัติงาน (Observation) และการสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (Reflection) ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการประเมินประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพด้วยการประเมินอภิมาน (Meta-evaluation) ตามแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et al., n.d. cited in Stufflebeam & Shinkfield, 2007, pp. 480-484) ประกอบด้วย มาตรฐานหลักด้านประโยชน์ (Utility) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเหมาะสม (Propriety) และด้านความถูกต้อง (Accuracy) โดยมีกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. การวิจัยนี้เป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตลอดจน กระทรวง/ กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการประเมินมาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในให้เหมาะสมกับศูนย์ของตนได้
2. ได้ระบบประกันคุณภาพที่มีกระบวนการพัฒนาถูกต้องตามหลักการของวิจัยและพัฒนาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. ได้ระบบประกันคุณภาพที่มีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

4. ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นความสำคัญในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาระบบ

5. ได้แนวทางการวิจัยและพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งประชากร เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 17,081 ศูนย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตอบแบบสอบถาม ศูนย์ละ 1 ชุด จำนวน 400 ศูนย์

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) กับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครูพี่เลี้ยง จำนวน 24 ท่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 12 ท่าน การสนทนากลุ่มเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ครูพี่เลี้ยงที่มีตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานประจำในศูนย์ รวม 12 ท่าน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ท้องถิ่นจังหวัด ท้องถิ่นอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง รวม 12 ท่าน

1.3 การศึกษาความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงสร้างมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ และระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม 1 ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสาขาสาธารณสุข การศึกษาปฐมวัย กรรมการปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่ม 2 ผู้เชี่ยวชาญที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 ท่าน

1.4 การทดลองใช้ระบบ และประเมินประสิทธิผลของระบบฯ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบันว่า มีความพร้อมมากที่สุด ได้แก่ ศูนย์ที่มีความสัมพันธ์การประสานงานที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้เกี่ยวข้องมีความกระตือรือร้นที่อยากพัฒนาระบบโดยผู้บริหาร ให้ความสนใจและครูพี่เลี้ยงมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนา มีงบประมาณสนับสนุนและมีอุปกรณ์

ในการดำเนินงาน นอกจากนั้นผู้วิจัยพิจารณาเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความต้องการในการพัฒนาระบบและผู้เกี่ยวข้องมีความยินดีในการพัฒนา จำนวน 1 ศูนย์ กลุ่มตัวอย่างที่ร่วมพัฒนาและประเมิน ได้แก่ ท่านเจ้าอาวาสวัด ปลัดตำบล ผู้บริหารระดับตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะครูทุกท่านที่ปฏิบัติงานในศูนย์ ผู้ปกครองตัวแทนจากชุมชน รวม 15 ท่าน

2. ระยะเวลา ในการศึกษาดำเนินการวิจัยในระยะเวลา 1 ปี 8 เดือน ตั้งแต่ตุลาคม พ.ศ. 2553 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยทดลองใช้มาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ และระบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ระบบในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ยินดีให้ความร่วมมือ

3. เนื้อหา ในการพัฒนาระบบครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบประกันคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างระบบ มาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research: PAR) ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Act) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) และการสะท้อนผล (Reflect) เข้าร่วมในการพัฒนาทดลองใช้ระบบ ประเมินประสิทธิผลของระบบ มาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินของสศฟเฟิลบีม และคณะ ในด้านประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) ความถูกต้อง/ น่าเชื่อถือของข้อมูล (Accuracy)

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพ หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิภาค จำนวนครูพี่เลี้ยง จำนวนเด็กเล็ก อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน ระดับและความแตกต่างของความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตน และการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานประกันคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน เมื่อจำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ระบบ หมายถึง การทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผลและเชื่อถือได้ จนได้ผลผลิต (Output)

การพัฒนาระบบ หมายถึง การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บูรณาการ ร่วมกับการสำรวจสภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการปกครอง ส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน และการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น พัฒนาเป็นร่างระบบและมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้ ศึกษา

ความเหมาะสม/ สอดคล้องโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความเห็นที่ถูกต้อง ก่อนที่จะได้มีการนำระบบไปใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีความเหมาะสม นำผลการบูรณาการไปทดลองใช้โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระบบประกันคุณภาพ ประกอบวงจรของระบบ ได้แก่ ระบบวางแผน (Plan) ระบบปฏิบัติการ (Act) ระบบสังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) ระบบสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect)

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารการจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา จัดระบบให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยขั้นตอนการประกันคุณภาพ คือ ควบคุม ตรวจสอบ ประเมินผล มาตรฐานการศึกษาภายใน ตามวิธีการพัฒนาคุณภาพให้มีลักษณะการมีมาตรฐานตรงตามวัตถุประสงค์และสามารถบรรลุถึงผลลัพธ์ที่คาดหวัง โดยบุคลากรของสถานศึกษาเองและหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลสถานศึกษานั้น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการประกันคุณภาพการศึกษา พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการศึกษาเพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ปฏิบัติงานอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนางานโดยนักวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานนั้น มีส่วนร่วมในการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ได้แก่ กระบวนการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการ (Act) สังเกตผลการปฏิบัติ (Observe) สะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีหน้าที่ในการดูแลเด็กอายุ 3-5 ปี มีฐานะเป็นสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งขึ้นเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่าง ๆ ถ่ายโอนให้อยู่ในความรับผิดชอบดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากกรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็กอายุ 3 ขวบ) จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้มีส่วนร่วม หมายถึง ผู้มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็น ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ครูพี่เลี้ยงเด็ก ชุมชนที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพในขั้นตอนต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ประสิทธิผล หมายถึง การตัดสินใจที่ประเมินว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ในการนี้ประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานสำหรับการประเมินของสตฟเฟิลบีม และคณะ ในด้านประเมินความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงาน (Feasibility) ความเหมาะสม (Propriety) ความถูกต้อง/ น่าเชื่อถือของข้อมูล (Accuracy)